

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. III. Secunda opinio refellitur, & vera statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

ctiones, sed quoad illas tantum, quæ sunt proportionate humano servitio & commoditati, & convenienter exhiberi possunt: At verò respectu Dei homo est servus quoad omnia, quia & quoad vitam, & corporis integritatem, & quoad animam, & omnes ejus actiones, est sub dominio Dei; ita ut licet nunc quasdam actiones homini præcipiat, & non alias, posset tamen omnes bonas actiones præcipere & exigere, si vellet: Ergo licet inter homines possit dominus ex gratitudine obligari servo operanti ultra id quod tenetur, non tamen Deus homini opera bonæ supererogationis elicienti; præsertim cum illa opera sint Deo debita, debito gratitudinis, & pluribus aliis titulis, quos nunquam homo exhaustire potest; & cum quidquid in obsequium Dei facimus, Deus ipse per gratiam prævenientem incipiat, benefaciendo nobis, subindeque omne opus bonum quod Deo offerimus, sit novum ejus beneficium. Unde respectu cujuscunque actionis hominis ad Deum comparata, illud Apostoli locum habet: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Id est, quis à se incepit dare illi aliquid, & non potius ab ipso accepit?

29. Ultimo argumentari possumus ad hominem contra Vazquez, qui vult retributionem præmij in Deo esse ex gratitudine, ne justitiam veram & rigorosam erga hominem illi tribuat: argumenta enim quibus conatur ostendere in Deo non esse strictam justitiam, multo magis demonstrant in eo non posse reperiri gratitudinem. Hujusmodi est illud, quod dominus non obligatur servo ex justitia: nam, ut ostendimus, multo minus obligatur ipsi ex gratitudine; imò licet obligatio justitiæ major videatur, in hoc tamen differt ab obligatione ex gratitudine, quod illa potest oriri, saltem radicaliter, ex voluntate debitoris, qui vult promittere aut pacisci; obligatio verò gratitudinis non fundatur in voluntate recipientis beneficium, sed necessitate quadam ex beneficio oritur, ideoque ex hac parte magis Deo repugnat.

§. III

Secunda opinio refellitur, & vera statuitur.

30. Deo secundò, retributionem præmij in Deo non esse actum justitiæ commutativæ, sed distributivæ, habentis tamen aliquem modum commutativæ justitiæ. Ita expressè docet S. Thomas variis in locis. In primis enim in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 3. sic habet: *In redditione præmij ad meritum, magis servatur forma distributionis; cum ipse (Deus) unicuique secundum opera sua reddat, quam commutationis, cum Deus à nobis nihil accipiat. Quamvis à sanctis quandoque inveniat metaphorice dictum, quod bonis operibus regnum colorum emittitur, inquantum Deus accipit opera nostra, ut acceptans ea. Et in 3. dist. 18. quæst. 1. art. 2. ait ad meritum requiri, ut equiparetur mercedi, non quidem secundum æqualitatem quantitatis, quia hoc requiritur in justitia commutativa, quæ consistit in emptionibus & venditionibus; sed secundum æqualitatem proportionis, quæ requiritur in justitia distributiva, secundum quam Deus æterna præmia particit. Item in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 1. quæstionc. 1. inquantum Deus (inquit) præmium reddit pro merito, hoc ad justitiam distributivam pertinet, cuius est distribuere omnibus proportionabiliter secundum suam dignitatem. Et super Dionysium de divin. nomin. cap. 8.*

A lect. 4. hæc scribit: *Justitia convenit Deo secundum tres actus: primò quidem secundum hoc quod est distribuere; commutativa autem justitia in Deo locum non habet, quia ut dicitur ad Roman. 11. Quis prior dedit illi & retribuetur ei? Sed attribuitur ei distributiva justitia, quæ non observat æqualitatem quantitatis ut æqualia omnibus det; sed æqualitatem proportionis, ut det unicuique secundum quod dignus est. Denique 1. part. quæst. 21. art. 1. & 1. contra Gent. cap. 93. asserit justitiam quantum ad commutationis actum non posse Deo competere, cum ipse à nullo accipiat. Unde sic licet argueretur: Justitia commutativa non reperitur formaliter in Deo: Ergo retributio mercedis pro meritis hominum non est in Deo actus justitiæ commutativæ. Consequentia patet, Antecedens ratione D. Thomæ suadetur. Ad justitiam commutativam propriè dictam necessariò requiritur, ut debitum legale oriatur in extremis, in quibus reperitur, ex dato unius, & accepto alterius: Sed nulla creatura potest dare aliquid Deo per merita, juxta illud Apostoli: *Quis prior dedit illi & retribuetur ei?* Ergo in Deo non potest esse justitia commutativa propriè dicta. Hanc rationem fuisse expendimus in Tract. de voluntate Dei disp. 7. art. 1. §. 2. unde eam hic non magis urgemus, sed ad hunc locum Lectori remittimus.*

C. Confirmatur: Justitia commutativa fundatur in stricto debito, seu obligatione aliquid tribuendi alteri: Sed in Deo non potest esse strictum debitum, seu obligatio respectu creaturæ; cum strictum debitum importet inferioritatem aliquam & dependentiam debentis ab eo cui debetur: unde D. Thomas hic art. 1. ad 3. ait quod Deus non efficitur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, inquantum deb. tum est ut sua ordinatio impleatur: Ergo justitia commutativa non potest esse in Deo. Quam etiam rationem loco citato latè exposuimus.

Ex his probata manet secunda pars conclusionis. Ut enim præcedenti assertioni monstravimus, retributio vitæ æternæ pro bonis operibus, in gratia & charitate factis, non est à Dei fidelitate, vel gratitudine, sed à vera, & stricta justitia: Ergo cum tres tantum dentur species veræ & strictæ justitiæ, nempe legalis, commutativa, & distributiva, huiusmodi retributio non sit actus justitiæ legalis, vel commutativæ, necessariò debet à justitia distributiva procedere.

E. Confirmatur: Justitia distributiva maximam 93. dicit perfectionem & excellentiam, & non habet adjunctos defectus, qui à justitia commutativa inseparabiles sunt: Ergo reperitur in Deo formaliter; subindeque ab illa retributio præmij procedit. Consequentia patet, Antecedens probatur. In primis enim justitia distributiva non est æqualis ad æqualem, sicut commutativa, sed superioris ad inferiores; pertinet enim ad superiorem distribuere inferioribus de communibus bonis, unicuique juxta proportionem suam: unde talis justitia maxime decet supremum mundi Principem & gubernatorem, qui ut ait Dionysius cap. 8. de divin. nomin. Omnibus tribuit propria, secundum unicuiusque existentium dignitatem.

Deinde (probatur idem Antecedens) debitum justitiæ distributivæ non nascitur ex jure alterius erga distribuentem, sed vel ex naturali rectitudine, & ipsa lege æquitatis, quæ tenetur distributor commensurare præmium meritis, illudque juxta proportionem dignitatis cujus-

amque distribuere, vel ex pacto quod habuit a republica, tanquam minuter ejus, de recta distributione faciendā; unde malus distributor non tenetur ad restitutionem pecunie vel bene-
fici male collati, propter jus inferioris, sed pro-
pter obligationem quam habet ad Ecclesiam, vel communitatem, cum qua tale pactum ha-
buit: in Deo autem, qui est supremus guberna-
tor, & prima regula totius rectitudinis & æqui-
tatis, obligatio ista non est imposita ab alio, sed
ex propria voluntate & summa æquitate de-
scendens, ipse enim sibi lex est.

Item justitia distributiva non fundatur in dato
& accepto, sicut commutativa, sed in proportio-
ne personarum ad rem; unde non exigit æqualitatem
arithmeticam & rigorosam, sicut commutativa, sed
duntaxat geometricam & proportionalem: nam in
distribuendis bonis reipublicæ non debet
se attendi meritum, ut tot partes bonorum reci-
pat civis, quot habet gradus meriti, ut si habeat
centum etiam recipiat, sed debet attendi
quodam proportio seu habitudo ad alios, ita ut si
habenti quinquaginta gradus meriti tribuantur
viginti partes bonorum, habenti centum tribui
debeat quadraginta partes. Hanc verò æquali-
tatem proportionis Deus observat, non solum
in creatione, dando singulis creaturis secundum
earam proportionem & dignitatem, & eas ad
debitum ordinem & consonantiam redigendo,
juxta illud Tertulliani contra Marcionem, *Dei
bonitas operata est mundum, justitia modulata est*;
sed etiam in meritum remuneratione: nam
gloria seu beatitudo distribuitur inter ipsos
beatos, non æqualiter, sed inæqualiter, juxta
proportionem meritum, & uniuscujusque di-
gnitatem, ut ex illa varietate & proportionem
pulchritudo & decor celestis Jerusalem confur-
gat, sicut pulchritudo universi ex proportionali
bonorum naturalium distributione resultat.
Unde D. Thomas 1. p. quæst. 21. art. 1. ait quod
sicut ordo congruus familie, vel cujusque multitudinis
gubernata, demonstrat hujusmodi justitiam (scilicet
distributivam) in gubernante; ita ordo universi, qui
apparet tam in rebus naturalibus, quam in rebus vo-
luntariis, demonstrat Dei justitiam.

Denique justitia distributiva non requirit ne-
cessario, quod distributor a se abdicet dominium
supremum bonorum quæ distribuit, sed retento
suo supremo dominio, potest inferius dominium
conferre his quibus illa distribuit; ut patet in
Principe, qui potest servare justitiam distributi-
vam, largiendo bona communia in feudum, aut
emphyteusim, vel etiam solum donando usum
fructuum: unde ex eo quod Deus sua bona crea-
turis distribuat, non sequitur quod eorum domi-
nium a se abdicet, vel diminuat, sed solum quod
retento supremo in ea dominio, dominium utile
& inferius in eas transferat, ita ut bona quæ sunt
sub dominio ejus, faciat merita hominis; ut do-
cet Tridentinum sess. 6. cap. 16. dicens: *Tanta est
erga omnes homines bonitas Dei, ut eorum velit esse
merita, quæ sunt ipsius bona*: & Augustinus ait
quod quando Deus merita nostra remunerat,
bona sua coronat.

Ex his ergo facile intelliges, quare justitia di-
tributiva non repugnet Deo formaliter, sicut
commutativa, quia scilicet ejus completa ratio
potest ab imperfectionibus deputari: de ratione
enim justitiæ distributivæ est, facere æqualitatem
proportionis inter personas particulares, distri-
buendo singulis de bonis communis, propor-

tionem ad suam dignitatem, meritum, & conditionem;
quæ ratio stare potest sine ulla obligatione, orta
ex jure hujusmodi personarum supra ipsum gu-
bernatorē distribuentem bona communia, & si-
ne ulla diminutione dominij ipsius supra bona
quæ distribuit, si videlicet tota dignitas persona-
rum particularium, & meritum, nec non & ipsa
bona communia, sint ab ipso gubernatore, nec
ab ejus dominio, & proprietate possint distrahi:
tunc enim ex jure quod habent personæ particu-
lares ad aliquid ex bonis communis, nulla
nascitur obligatio in illo gubernatore ad illud
retribuendum ex vi talis juris, nec ejus domini-
um tali jure diminuitur; sicut nec diminuitur domi-
nium alicujus supra pabulum, ex eo quod ipsum
tribuit equo, quando & equus & pabulum sunt
plene ipsius. Ex quibus sequitur, quod si guber-
nator communis habeat aliquam obligatio-
nem distribuendi pluribus bona ipsius, obligatio
illa non possit oriri, nisi vel ex eo quod meritum
& dignitas ipsorum non est ab illo, vel ex aliqua
lege superioris, vel ex ordinatione sapientie, &
decentia bonitatis ipsius: unde cum omne meri-
tum, omnisque hominum dignitas, sit modo per-
fectissimo a Deo, nec ipse possit subdi legi alicujus
superioris, nulla potest habere aliam obliga-
tionem distribuendi bona communis partici-
pibus universi, quam eam quæ oritur ex ordinatio-
ne suæ sapientie, ex fidelitate suæ promissionis,
& ex decentia suæ bonitatis; quæ obligatio non
constituit Deum debitorem creaturis, sed magis
sibi ipsi, quia sibi ipsi debet ut compleat quod
ordinavit & promisit, quodque bonitatem suam
debet: neque etiam ullam ponit in Deo dependen-
tiam a creaturis, nec ipsum ordinat ad illas;
quin potius creaturas ordinat ad Deum, ut ipse
cum ipse sit finis ultimus, ad quem tendit illa
bonorum Dei distributio.

Intelliges etiam, quod quamvis, defectu stricti
debiti & obligationis, retributio præmissa pro me-
ritis non sit in Deo actus justitiæ commutativæ;
quia tamen in ea servatur æqualitas, quam justitia
commutativa respicit, retinet quemdam modum
justitiæ commutativæ: unde adeptio gloriæ
in Scriptura comparatur emptioni pretiosæ mar-
garitæ, & negotiationi talentorum, quæ modum
justitiæ commutativæ important. Quare Basiliius
lib. de Spiritu S. cap. 24. ait: *Omnes qui viam Evan-
gelicam incedimus, mercatores sumus, per opera man-
datorum nobis possessionem celestium comparantes*. Et
August. in quodam sermone disserens de gloria
paradisii, sic Deum & hominem adinvicem lo-
quentes inducit: *Venale habeo: quid Domine? Re-
gnum celorum. Quo emitur? Paupertate regnum, do-
lore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte
vita*. Inquantum ergo Deus ponderat uniuscu-
jusque laborem, & juxta valorem ipsius reddit
mercedem, servat modum quemdam justitiæ
commutativæ: quatenus verò considerat omni-
um dignitatem, & juxta diversitatem merito-
rum, diversa tribuit præmia, servat perfectè ra-
tionem justitiæ distributivæ.

Ex quo probatur tertia conclusionis pars, &
quædam D. Thomæ testimonia exponuntur,
quibus justitiam commutativam videtur in Deo
ponere: loquitur enim de justitia commutativa,
quoad modum & similitudinem, non verò quoad
essentiam & rationem formalem, ut patet ex
4. sent. dist. 46. quæst. 1. art. 1. quæstionc. 1. ubi
hæc scribit: *Justitia commutativa, per quam æqua-
litas constituitur inter Deum dantem, & creaturam*

recipientem, Deo competere non potest secundum propriam acceptionem; quia beneficia Dei semper excedunt meritum creature: sed tamen servatur etiam proportionis quedam aequalitas inter Deum dantem, & creaturam recipientem, in quantum scilicet ita se habet ad suam superabundantiam, sicut creatura ad id quod competit ei secundum suam parvitatem. Et sic quidam modus commutativa iustitia invenitur in Deo respectu creature. Propter quem modum 2. 2. quaest. 51. art. 4. ad 1. docet in divino iudicio servari formam commutativa iustitiae, tam in reddendo praemio pro meritis, quam in supplicio pro culpis, ut ibi explicat Cajetanus.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

98. **O**bjicies primò contra primam conclusionem: D. Thomas hic art. 1. dicit inter nos & Deum non posse esse meritum simpliciter, quia non potest esse iustitia simpliciter: Ergo censet redditionem praemij pro meritis hominum, non esse apud Deum, etiam veram & strictam iustitiam, sed duntaxat iustitiam largam & improprie sumptam, quales est gratitudo, vel fidelitas, quae sunt partes potentiales iustitiae.
99. **R**espondeo D. Thomam hic loqui de iustitia commutativa, & de merito cui debetur merces secundum iustitiam commutativam: si enim sermo sit de iustitia distributiva, & de merito cui ex iustitia distributiva debetur merces, in nobis meritum simpliciter est, & in Deo iustitia distributiva propria; quia haec non requirit aequalitatem, sicut iustitia commutativa, sed tantum aequalitatem proportionis, ut supra declaravimus. Unde D. Thomas 1. contra Gentes cap. 93. de Deo loquens, sic concludit: Non igitur sibi competit commutativa iustitia, sed solum distributiva.
100. **O**bjicies secundò Tridentinum sess. 6. cap. 16. sic habet: Iustificatus hominibus, & bene operantibus, propensionem est vita aeterna, tanquam gratia misericorditer promissa: Sed quod datur ex vera & stricta iustitia, gratia nomine appellari nequit: Ergo vita aeterna operibus bonis & meritoriis non tribuitur à Deo ex vera & stricta iustitia, sed tantum ex gratitudine, vel fidelitate.
101. **R**espondeo vitam aeternam appellari gratiam, vel quia ortum habet ex summa gratia, ex gratuita scilicet Dei praedestinatione, vel dicitur gratia in radice, quia prima gratia sanctificans, quae est principium & radix meriti vitae aeternae, gratuito & misericorditer datur. Non intendit tamen Concilium negare, quod vita aeterna detur ex iustitia, quatenus est merces bonorum operum, sed id expresse ibidem asserit, subdens: Et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda: haec est enim illa corona iustitiae, quam post suum certamen & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam, &c. Idem colligitur ex Concilio Arausicano 2. cap. 18. dicente: Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia quae non debetur, praecedit ut fiant. Id etiam eleganter expressit D. Prosper 2. de vocat. cap. 2. his verbis: Datur unicuique gratia sine merito, unde tendat ad meritum; & datur ante ullum laborem, unde quisque mercedem accipiat secundum suum laborem.
102. **O**bjicies tertio: Eodem modo, servatâ propor-

tionem, philosophandum est de remuneratione meritorum, sicut de retributione supplicij pro delicto: Sed retributio poenae pro demeritis pertinet ad iustitiam vindicativam, quae non est propria & rigorosa iustitia, sed pars potentialis illius: Ergo etiam remuneratio meritorum ad rigorosam iustitiam non pertinebit in Deo, sed ad gratitudinem, quae est pars potentialis iustitiae.

Confirmatur: Remuneratio meritorum maxime respicit affectum dantis, ut patet in vidua, quae offerens duo ara minuta, plus obtulit quam alii, propter maiorem effectum, ut dicitur Marci 12. Sed respicere affectum, proprium est gratitudinis, & alienum à iustitia, quae tantum respicit aequalitatem dati & accepti: Ergo remuneratio meritorum in Deo, non est actus iustitiae sed gratitudinis.

Ad objectionem respondeo, concessâ Majori negando Minorem: licet enim vindicatio, ut fit à persona particulari, intendente propulsaere malum, & injuriam sibi illatam, vel per defensionem, vim vi repellendo, vel per ultionem, postulando id ab eo qui habet auctoritatem publicam, pertineat ad iustitiam vindicativam, quae est pars potentialis iustitiae; illa tamen, prout fit à persona publica, sit secundum rationem iustitiae propriae dictae, vel observando formam iustitiae commutativae, quando tanta est poena in quantitate, quantum est damnum per culpam illatum; vel secundum formam distributivam, quando attenditur ad proportionem personarum ad recipiendas poenas, ut expresse docet S. Thomas 2. 2. quaest. 80. art. unico ad 1. & quaest. 108. art. 2. ad 1.

Ad confirmationem, concessâ etiam Majori, distingo Minorem: respicere affectum dantis, proprium est gratitudinis, & alienum à iustitia, commutativa, concedo: distributiva, nego: haec enim potest considerare affectum, non secundum quod exhibet aliquid gratis & spontaneè, sic enim à gratitudine consideratur, sed quatenus ipsum opus, tali affectu factum, reddit aliquem proportionatum, & dignum aliquo praemio distribuendo. Et quamvis distributiva iustitia, quae est in homine, non consideraret affectum, posset tamen iustitia distributiva Dei illum respicere: tum quia haec universalioris extensionis est: tum etiam quia praemium vitae aeternae principaliter correspondet charitati.

Objicies quartò: Merito non est debitum praemij ex iustitia: Ergo redditio praemij non est in Deo actus iustitiae. Consequentia manifesta est: Antecedens probatur. Primò quia debitum iustitiae fundatur in aliqua ratione dati vel accepti: Sed Deo non potest aliquid dari à creatura, iuxta illud Apostoli ad Rom. 12. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ergo Deus non potest debere praemium homini ex iustitia. Secundò probatur: Quod est debitum ex iustitia, habet rationem pretij, quae distincta est à ratione praemij aut coronae, cum pretij possit reddi pro labore brutiori, non verò praemij vel coronae. Probatur tertio Antecedens: Si meritis hominum praemium vitae aeternae esset debitum ex iustitia, sequeretur quod si Deus debita nostra non remuneraret, faceret nobis injuriam: Sed hoc non est dicendum; cum enim sit dominus absolutus omnium, nihil admittit non suum, & per consequens nulli facit injuriam; unde Augustinus super Ps. 70. *Si Deus damnet iustum, quis ei dicet quid fecisti? Quanta ergo misericordia, ut iustificet iniustum: Ergo, &c.*

Respon-